

Κυκλώνοντας τον χρόνο

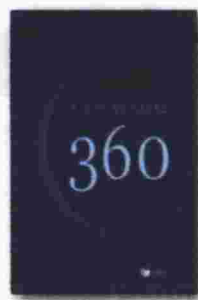

ΚΑΛΙΟΠΗ ΑΣΑΡΓΙΩΤΑΚΗ

Του **Αριστοτέλη Σαϊν**

«**Ο** καλλιτέχνης είναι ένα μικρό, ιδιωτικό υποβρύχιο, που διαπλέει απαρτήρητο τον κόσμο. Άλλοτε σαρώνει την επιφάνεια, άλλοτε βυ-

θίζεται στο εργαστήρι του, πάντα περισκοπώντας τον κόσμο στον οποίο δεν έχει πάψει ούτε στιγμή να ανήκει [...] ακριβώς όπως γίνεται με τα όνειρα: ο ονειρευτής ονειρεύεται, μεταξύ άλλων, και τον εαυτό του». Ιδού ο μοναδικός ορισμός του τέλει-

ΑΧΙΛΛΕΑΣ
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ**«360»**Νουβέλα
Πατάκης 2013, σελ. 64**Κυκλοφορεί 15**
Νοεμβρίου

ου κύκλου, κατά τον κινηματογραφιστή, δοκιμιογράφο και συγγραφέα Αχιλλέα Κυριακίδη, εντός του οποίου εντάσσει χρόνια τώρα κάθε δημιουργία του. Το συγκεκριμένο γεωμετρικό σχήμα εγγράφεται με κάθε τρόπο και στη νέα νουβέλα του (από τον τίτλο μέχρι τη φράση της αρχής και του τέλους) και διατρέχει τη ρητορική του.

Αλλά... «σε έναν κύκλο, ποιο σημείο προηγείται του άλλου;» λέει μία από τις επιγραφές του βιβλίου που αποδίδεται στον Κρίστιαν Γκρέινβιλ. Το ρητορικό ερώτημα δεν αποτελεί παρά απάντηση του ίδιου του Κυριακίδη, όταν, χρόνια πριν, αναρωτιόταν «Τι σημαίνει χρονική αλληλουχία ή συνέχεια;» με αφορμή τις μαγικές εικόνες του σμιλετή του χρόνου, Αντρέι Ταρκόφσκι. Από τα «Εκατό χρόνια μοναξιά» του Μάρκες στη ρομπγκριγιερική «Επανάληψη», τα βιβλία που αναμετρήθηκαν ηρωικά, στον μπορικό «Κήπο με τα διακλαδωτά μονοπάτια», με το αβυσσαλέο πρόβλημα του χρόνου, είναι αναρίθμητα. Από τον τρισυπόστατο ήρωα και την «πληθυντική αίσθηση» της «Κωμωδίας» (Πόλις 2010),

στο δαιδαλώδες δίκτυο του χρόνου, που κινείται ακίνητα σαν το βέλος του Ελεάτη, του «360», μια δρασκελιά.

Ενα τροχαίο ατύχημα σε μια διάβαση πεζών πυροδοτεί την έκρηξη του χρόνου και φέρνει επικίνδυνα κοντά τις καθημερινές διαδρομές, αλλά και τις τροχιές της ζωής των ηρώων. Ενας μουσικός-συγγραφέας ιδιοποιείται από παρεξήγηση την ταυτότητα ενός ντετέκτιβ. Η Μάρτα εργάζεται σε ένα καφέ με το περιέργο όνομα «Καμπέθα ντελ Λόμπο». Η Άννα υποπεύεται τον σύζυγό της για εξωσυζυγικές σχέσεις. Μια ψυχίατρος δίνει διάλεξη περί μελαγχολίας. Ενας ταξιτζής δέρνει «αραπάκια». Ο εικοσάχρονος Ιάσωνας σπουδάζει Ιστορία. Η ηλικιωμένη Ινγκε έχει αγκυροβολήσει μόνιμα στα παιδικά της χρόνια, στη μεταπολεμική Αυστρία.

«Δυναμικές συμπτώσεις» και «δαιμονικές συγκυρίες» στήνουν αντικριστούς καθρέπτες. Τα είδωλα πολλαπλασιάζονται. Προσωπικές, παράλληλες ιστορίες τέμνονται και διασταυρώνονται. Μελαγχολικοί ήρωες βασανίζονται στη μοναξιά, αυτόχειρες αφήνονται στον ίλιγγο

του κενού, ερωτικά πάθη και ιδιόπυδοι έρωτες επαναλαμβάνουν φημισμένες σελίδες της λογοτεχνίας. Τα πάντα τείνουν σε μια μαγική ενότητα. Άλλοτε θηλυκώνονται μεταξύ τους, άλλοτε στοιβάζονται ως διαφορετικές επιστρώσεις της ίδιας επαναλαμβανόμενης ιστορίας: τα του δράματος πρόσωπα βαδίζουν σχεδόν υπνωτισμένα τον προαιώνιο Γολγοθά προς το σταυροδρόμι, με την πανανθρώπινη κραυγή «Το παιδί μου!» ως επωδό.

Η γραμμή και ο κύκλος, ο αντικειμενικός χρόνος και η προσωπική «αίσθηση του χρόνου», οι αναμνήσεις αλλά και «οι ιδιωτικές προβολές μας στο μέλλον, με την αναμονή, την προσδοκία, τον φόβο, την ελπίδα», η μνήμη (ή η λήθη), αλλά και η ίδια κίνηση προς την αντίθετη κατεύθυνση, η επανάληψη, διασταυρώνονται και συγχέονται. Σαφής εδώ η αναφορά στον Κίρκεγκορ, γεγονότα της ζωής του οποίου αναπαράγονται σε εκείνην του Εσθονού συνθέτη Αντρους Ααβικ. Η ιστορία του τελευταίου, που «κάποτε σκανδάλισε τη μουσική Ιε-

Συνέχεια στην επόμενη σελίδα ➔

➔ Συνέχεια από την προηγούμενη σελίδα

ρουσαλήμ» με τη δήλωσή του «Είμαι ο πρώτος συνθέτης στον κόσμο», εννοώντας απλώς την «αλφαβητική πρωτοκαθεδρία» του, αποτελεί ένα μπορικό Αλεφ («το σημείο εκείνο στον χώρο όπου συνυπάρχουν ταυτόχρονα, χωρίς να συγχέονται, τα πάντα») μέσα στο μεγάλο, σφαιρικό Αλεφ του «360», καθώς συμπυκνώνει αναδιπλασιάζοντας εντός του κειμένου τον κύκλο της ιστορίας. Παρόμοιες σπειρές προκύπτουν συνεχώς, ανακαλώντας τη συλλογή «πεζών clips» του Κυριακίδη («Μουσική», 1995), που άνοιγε στον βυθό του καθρέπτη των «Λας Μενίνας» του Βελάσκειθ και έκλεινε με την ιλιγγιώδη ραψωδία ενός Ινδιάνου Ομήρου.

Αλλά πώς κλείνεις μια δίνη; Εναν στρόβιλο; Τον ατέρμονα κοχλία της Ιστορίας, μιας ιστορίας; Τον χρόνο που διακλαδώνεται αενάως προς μέλλοντα αναρίθμητα, όπως θα έλεγε ο Μπόρχες; «Και ενώ η βελόνα συνεχίζει να σκάβει κύκλους σαν να θέλει να αναβάλει το τέλος», το «360», ουροβόρος όφισ, δεν μπορεί παρά να δαγκώσει την ουρά του. Μετά το πολυφωνικό

9ο κεφάλαιο, αυτό που ακολουθεί φέρει τον αριθμό 1. Εκεί ο ντετέκτιβ Σεμπάστιαν, δραπετεύοντας από το «Ξαφνικά πέρυσι το καλοκαίρι» του Τενεσί Ουίλιαμς, βαδίζει προς την ελευθερία: ο θάνατος σε αργή κίνηση (όπως στον Πέκινπα), υπό τους ήχους μιας αργής, εντελούς μουσικής.

Δεν ξέρω αν, όπως υποστήριζαν κάποτε, όλες οι τέχνες τείνουν στη μουσική. Σίγουρα, όμως, η κατεξοχήν τέχνη του χρόνου αποτελεί το μελωδικό χαλί πάνω στο οποίο ο Κυριακίδης συνέθεσε τον δικό του συναισθητικό κέντρωνα. Το «360», φλερτάροντας με το μελόδραμα ή και αναπαράγοντας συμβάσεις του νουάρ, είναι γεμάτο μουσικές, κινηματογραφικές, εικαστικές και λογοτεχνικές αναφορές· συντονισμένο απόλυτα με την εποχή μας (με ουσιαστικά πολιτικό τρόπο) είναι εντέλει πιο πραγματικό από την πραγματικότητα.

Ο συγγραφέας είναι τίμιος, ως ένα σημείο, με τον αναγνώστη. Οι σημειώσεις του τέλους βοηθούν να πιάσει κανείς το νήμα που οδηγεί ελικοειδώς προς την υπέρτατη, κόκκινη και «βαθύχρονη» αλήθεια, απαντώντας σε καιρία ερωτήματα. Τι

δουλειά έχει το ταλαιπωρημένο «Σένσο» του Μπόιτο (1882) στο γραφείο του συγγραφέα; Ποιο το περιεχόμενο του διηγήματος «Αργό κομμάτι» που διαβάζεται σε 10 λεπτά και 11 δευτερόλεπτα, όσο ακριβώς διαρκεί και η ομότιτλη σύνθεση του Αντον Βέμπερν; Γιατί τα εφιαλτικά όνειρα φέρνουν άλλοτε τον ονειρευτή σε επικίνδυνα ιτασκοκικά σταυροδρόμια «βόρεια-βορειοδυτικά του ύπνου» και προς τα πού δείχνει αυτός που έμοιαζε του Αντρέι Ταρκόφσκι; Ποιος παρακολουθεί ποιον τελικά; Ή ποιος ονειρεύεται ποιον;

Δεξιοτέχνης της μικρής φόρμας, ο Κυριακίδης χειροτεχνεί ένα σύνθετο και απαιτητικό κείμενο, γεμάτο θραύσματα και κενά, όπου τίποτε δεν περισσεύει και όλα είναι σημαντικά. Προσεκτικά επιλεγμένα ηχοχρώματα χρησιμοποιούνται για να αποδώσουν ξεκάθαρα κάθε νότα, ακόμα και τη σειρήνα ενός ασθενοφόρου: φα-σι ύφεση! Μια μουσικότροπη νουβέλα, λοιπόν, πολύφωνη σαν φούγκα και κυκλική σαν ροντό· άλλοτε μουσικό όνειρο, σαν «ευόϊωνο ριτορνέλο», και άλλοτε εφιαλτικό σαν τους Μαύρους Πίνακες του Γκόγια.